

จรรยาบรรณทางวิชาการเป็นเครื่องมือของพลังความดี พลังเชิงบวก ที่จะสร้างพัฒนาการให้แก่สังคม ดังนั้น พลังนี้จะเกิดผลจริงเมื่อสังคมยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรม เป็นคุณค่าของสังคม ยิ่งกว่าปฏิบัติเพราะเกรงกลัวโทษ

ในการประชุมประจำปี “นักวิจัยใหม่ ... พบ ... เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ปี๒๕๕๕ ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๒ ต.ค. ๕๕ ที่ชะอำ ในวันที่ ๑๒ มีการเสวนาเรื่องจรรยาบรรณทางวิชาการ

โดยผมร่วมเสวนาด้วย ทางผู้จัดขอเอกสารประกอบ ผมจึงเขียนให้ ดังต่อไปนี้

จรรยาบรรณทางวิชาการ [\[*\]](#)

วิจารณ์ พานิช

.....

จรรยาบรรณทางวิชาการ เป็นคำกว้างๆ หมายถึงระเบียบที่ต้องประพฤติทางวิชาการ ที่ควรพิจารณาว่ามีได้หลายระดับ ได้แก่ระดับประเทศ ระดับสถาบัน ระดับสาขาวิชาการ และระดับบุคคล ควรมีการส่งเสริมหรือมีมาตรการเชิงบวก เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีการประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมวิชาการ ที่ก่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ และได้รับการยอมรับนับถือจากสังคม

และในขณะเดียวกัน ก็ต้องมีมาตรการเชิงลบ เพื่อป้องกันหรือป้องปรามการละเมิด เพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ

นอกจากนั้น การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาการ ที่ยึดถือร่วมกันในระดับสากล ก็เป็นเกียรติภูมิและชื่อเสียงของประเทศ ในทางตรงกันข้าม หากมีการประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้อง และไม่มีการลงโทษอย่างจริงจัง ก็เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงของประเทศได้

การจัดการจรรยาบรรณทางวิชาการ จึงน่าจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความเสี่ยง ของสถาบันวิชาการ ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการจัดการเรื่องนี้บูรณาการอยู่ในขั้นตอนต่างๆ ทางวิชาการทุกขั้นตอน ดังนั้นนอกจากมีเอกสารกำหนดจรรยาบรรณทางวิชาการ และเผยแพร่อย่างกว้างขวางแล้ว สถาบันทางวิชาการจะต้องกำหนดขั้นตอนการจัดการจรรยาบรรณทางวิชาการ แทรกอยู่ในขั้นตอนของงานวิชาการทั้งหมด ทั้งการทำงานวิชาการ การผลิตผลงาน และการให้การยกย่องให้คุณค่าแก่งานวิชาการ รวมทั้งควรมีข้อกำหนดเกี่ยวกับ “ผู้เปิดเผยพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เกี่ยวกับการละเมิดจรรยาบรรณทางวิชาการ”(whistle blower) และขั้นตอนการดำเนินการ และระดับการลงโทษ ต่อผู้ละเมิดจรรยาบรรณนี้

การปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาการ ฟังกระทำได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก การคัดลอกข้อเขียนหรือถ้อยคำของผู้อื่นโดยไม่อ้างอิง ฟังได้รับการป้องกัน ห้ามปราม และลงโทษ การเขียนรายงานแบบตัดปะฟังได้รับการห้าม และลงโทษ โดยครูฟังอธิบายให้เด็กเข้าใจว่า การปฏิบัติเช่นนั้น ผู้ได้รับผลเสียหายนที่สุดคือตนเอง เพราะจะติดนิสัยการเรียนรู้แบบผิวเผินไปตลอดชีวิต พ่อแม่ที่รักลูกฟังกวาดขันลูกในเรื่องนี้

สื่อมวลชนไทยมีการคัดลอกโดยไม่อ้างอิงอยู่เสมอ ควรมีการทำงานร่วมกับสมาคมต่างๆ ด้านสื่อมวลชน เพื่อทำความเข้าใจเรื่องนี้ และผู้ละเมิดแบบจงใจฟังได้รับโทษ โดยมาตรการทางสังคม และมาตรการทางกฎหมาย อย่างที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานวิชาการที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ จึงควรพิจารณาระบบจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทุจริตในการเสนอผลงานเพื่อขอตำแหน่ง ศศ. ที่มีข่าวอยู่เสมอว่ามีกรว่าจ้างให้ผู้อื่นทำ

จรรยาบรรณทางวิชาการไม่ได้มีเฉพาะที่เกี่ยวกับผลงานทางวิชาการเท่านั้น ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการกับสถาบันที่ตนสังกัด ระหว่างนักวิชาการกับแหล่งทุนสนับสนุน ระหว่างสถาบันวิชาการกับแหล่งทุนสนับสนุน

ที่จริงหน่วยงานที่เป็นแหล่งทุนสนับสนุนก็เป็นหน่วยงานวิชาการ จึงพึงมีข้อกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยงาน และของผู้ปฏิบัติงานด้วย ประเด็นที่พึงพิจารณาคือความประพฤติของเจ้าหน้าที่ ที่แสดงอำนาจเหนือในฐานะ “ผู้ให้ทุน” ขาดความเคารพและให้เกียรติผู้รับทุนตามสมควรรวมทั้งกรณีให้ทุนแล้วเจรจาผลประโยชน์แก่ตนเองในรูปแบบต่างๆเช่นขอให้พาไปต่างประเทศขอให้ซื้อคอมพิวเตอร์ให้ เป็นต้น

วารสารวิชาการเป็นอีกแหล่งหนึ่งของการปกป้องรักษาและส่งเสริมจรรยาบรรณทางวิชาการ

วารสารควรประกาศข้อยึดถือและข้อปฏิบัติของวารสารในกรณีที่มีการกล่าวหาว่ามีการประพฤติผิดจรรยาบรรณทางวิชาการเกี่ยวข้องกับรายงานผลการวิจัยที่ได้ลงพิมพ์ในวารสารไปแล้วในกรณีที่พิสูจน์ได้ชัดเจนว่าการทุจริตทางวิชาการวารสารพึงถอนรายงานนั้นนอกจากรายการในวารสารไม่ว่ารายงานนั้นจะได้ตีพิมพ์ไปนานเพียงใดแล้วประกาศให้วงการวิชาการรับทราบอย่างกว้างขวางทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องปรามนักวิชาการรายอื่นๆ

ในยุคสมัยทุนนิยม ที่วิชาการบางส่วนกลายเป็นธุรกิจ มีการโฆษณาสินค้าวิชาการ ตามแนวทางธุรกิจ เป็นประเด็นที่หน่วยงานกำกับดูแลและบบวิชาการพึงเอาใจใส่ หากไม่มีการจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง ในที่สุดระบบคุ้มครองผู้บริโภคจะเข้ามาดูแล พลังของจรรยาบรรณทางวิชาการก็จะยิ่งอ่อนแอลงไป

จรรยาบรรณทางวิชาการเป็นเครื่องมือของพลังความดี พลังเชิงบวก ที่จะสร้างความวัฒนาถาวรให้แก่สังคม ดังนั้น พลังนี้จะเกิดผลจริง เมื่อสังคมยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรม เป็นคุณค่าของสังคม ยิ่งกว่าปฏิบัติเพราะเกรงกลัวโทษ

.....

ในวันประชุมไฟดับ เสียเวลาไปเกือบ ๑ ชั่วโมง แต่การนำเสนอของ รศ. ดร. วริยา ชินวรรณ, ศ. นพ. ยง ภู่วรรณ, และ ศ. ดร. ยอดหทัย เทพธรานนท์ ให้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน ใช้เวลา ๑ ชั่วโมงครึ่ง ได้อย่างทรงคุณค่า

ข้อเรียนรู้ของผมคือ ประเด็นทางจริยธรรมมันเกิดใหม่ตลอดเวลา ที่ฮิตที่สุดเวลานี้ คือที่เกี่ยวกับการตีพิมพ์และเกี่ยวกับวารสารสามัญ ที่ลงบันทึกเมื่อวันที่ ๒๓ ต.ค. ๕๕

วิจารณ์ พานิช

๒๑ ต.ค. ๕๕

{comments on}